

Djurgårds bladet

Följ med på
guidning i *Norra
Djurgårdsstaden*

Nr 2, april 2018
61a årgången

**BARN OCH
BIN PÅ
ROSENDAL**

RESTAURANT • CAFÉ • WÅRD SHUS
Djurgårdsslätten 78, Tfn 08-663 71 82
www.lillahasselbacken.se

CELEBRATING 152 YEARS

*Gratis Live-musik hela sommaren
i Juni, Juli & Augusti*

Se vår hemsida för mer information

Varmt välkomna!

Drop in-bröllop 9 juni 2018

Glöm inte
hindersprövningen!

Resten ordnar vi.

SKANSEN
- historier får liv -

Omslagsbilden

Full odlingsaktivitet råder på Rosendals Trädgård där förskolebarn får lära sig allt från frösädd till skörd. Att vår nya generation förstår det ekologiska kretsloppet

tycker vi bådar gott inför framtiden. Du kan läsa mer om både Rosendal, barn och bin på sidan 8.

Lena Granefelt tog den härliga bilden.

Välkommen!

4/5 Arkitekturvandring i Norra Djurgårdsstaden

Vi blir guidade genom den nya stadsdelen med all dess spännande arkitektur.

När: Fredag 4 maj, kl 16-17.

Var: Samling på Sthlm Stads Exploateringskontor, Bobergsg. 15, Norra Djurgårdsstaden (T-bana Ropsten eller buss 6, 55).

Pris: Gratis!

Anmälan: johanna.sawalha@gmail.com eller tfn 073-589 86 48.

29/5 Årsmöte med supé

Välkommen till Djurgårdens hembygdsförenings årsmöte! Ta med årsmöteshandlingarna som finns i mitten av detta nummer. Anmäl dig också till den trevliga supé vi äter tillsammans efteråt.

När: Tisdag 29 maj, kl 18.

Var: Nedre Manilla. Djurgårdsvägen, Södra Djurgården (buss 69, hpl Manilla).

Pris: Årsmötet är gratis. Supén kostar 393 kr.

Anmälan krävs för både årsmötet och supén: Meddela ditt namn + tfn till djurgardsbladet@outlook.com, tfn 070-277 53 11. Om du vill delta i supén sätter du samtidigt in 393 kr på pg 35 19 91-5. Anmälan och inbetalning snarast pga begränsat med plats. Endast för medlemmar.

Prinsens hembygdsförening

När Prins Eugen var med och bildade föreningen 1947 var det en östlig förbindelse över Djurgården som hotade att förstöra det underbara landskapet. Idag, 71 år senare, kämpar vi oförtruet för den gröna lungan som både Stockholmare och turister njuter av.

Ordföranden har ordet

Blommor och bin är inte bara ett trevligt inslag i vår natur, utan en nödvändig förutsättning för att det ska bli någon natur över huvudtaget. Det kommer Göran Wiklund som grundade sajten *Bin i stan* att berätta mer om på vårt årsmöte.

Scandic Hasselbacken planerar att hjälpa dessa små, flitiga insekter på traven genom att sätta upp bikupor i sin trädgård. Med andra ord utgör hotellet inte bara en av våra varsamt bevarade historiska miljöer utan är också ett hotell som ser framåt och värnar om vår natur.

Gröna Lund kommer ta bort den stora parkeringsplatsen på tomten vid Aquaria. Det innebär att det som på Grönan-språk heter attraktioner, det vill säga roliga maskiner att åka i, kommer byggas där. Vi i hembygdsföreningen har alltid haft ett bra samarbete med Gröna Lund och tillsammans med dem har vi redan haft möten och samtal om de nya planerna. På sidan 5 härintill ser du det yttrande vi inkommit med.

Hembygdsföreningen kommer framöver inte stanna vid att bevaka Djurgårdsfrågorna och lämna kloka yttranden. Vi kommer vända oss än mer till dig som medlem genom en programverksamhet med mer information och diskussion om hur Djurgården kan och bör utvecklas – allt från rena planfrågor till hur Djurgårdens natur sköts, skyddas och tillgängliggörs för såväl bin som barn och vuxna i form av fotgängare och cyklister. Vi börjar på årsmötet!

Kerstin Brunnberg, ordförande
 djurgardsbladet@outlook.com

DJURGÅRDENS HEMBYGDSFÖRENING YTTTRANDE TILL STADS- BYGGNADSKONTORET ANG FÖRSLAG TILL DETALJPLAN FÖR FASTIGHETEN SKEPPSHOLMSVIKEN 6 M.FL., DJURGÅR- DEN, STOCKHOLM. SDP 2016-06685, SAMRÅDSYTTRANDE.

Fastigheten Skeppsholmsviken ligger centralt i Stockholms vattenlandskap. Såsom framhålls i Tyréns i ärendet ingående utförliga Kulturmiljöutredning (Vy 6 m.fl.) avgränsas tomten i stadslandskapet sedan 1840-talet mycket tydligt av det byggnadsminnesförklarade här s.k. Pettersonska huset (Falkenbergsgatan 1-5) och från 1900-talets början av Liljevalchs konsthall. Denna senare byggnad kommer dock att förbyggas av ett annex på kv Alkärret. Ny bebyggelse kommer sålunda att påverka inte bara den närmaste omgivningen utan även hela stadsbilden.

Djurgårdens hembygdsförening (Dhf) har tidigare vid olika remisstillsfällen lämnat synpunkter beträffande ny bebyggelse på kvarteret Skeppsholmsviken, det plana och låga område som tillkom genom sprängning och utfyllnad för att rymma den stora maskinhallen vid 1897 års Stockholmsutställning. Här fanns under åren 1923–1958 Gröna Lunds konkurrent, det glesare utformade och folkligare Nöjesfältet. Gröna Lunds första utredningsförslag uppgjort av arkitekt Sture Koinberg visade också en lättare, mer parkliknande utformning av området som kontrast till gamla tivoliområdets täta attraktioner. Dhf anser att detta fortfarande är en riktig väg att gå, särskilt sedan det gamla området efter tillkomsten av den senast planerade berg-och-dalbanan kommer att sakna de äldre, mer idylliska inslagen. Det förslag som började utarbetas 1999 och presenterades 2009 innebar däremot en hård exploatering som samtidigt genom höga ekonomibygnader

ganska effektivt avskärmade besökarna från tomtens största tillgång, vattenkontakten och utsikten över Stockholms inlopp. Mycket av dessa ekonomitrymmen planeras nu att läggas i utsprängda markvåningar.

Djurgårdens hembygdsförening hade ingen erinran mot startpromemorian 2016, som föreslår en randbebyggelse om två till tre våningar kring nöjesfältet och till skillnad från 2009 års förslag med en öppen kontakt mot vattenlandskapet. Det remitterade förslaget innebär dock en bebyggelse mot Falkenbergsgatan om genomgående tre påtagligt höga våningar med branta tak. Utgångspunkt har varit att den befintliga bostadslängan vid gatan helt skall avskärmas så att endast takkupsorna av det byggnadsminnesförklarade huset blir synliga i stadslandskapet. Dhf anser bestämt att detta är en icke acceptabel förändring av Djurgårdens front mot staden.

Vi inser att strävan är att få största möjliga dämpning av bullret från de nya verksamheterna, men den utförliga bullerutredningen visar ändå att dämpningen blir helt otillräcklig att döma av miljöförvaltningens utlåtande 2009: "att det vid samlokalisering av tivoliverksamhet och bostäder vid Falkenbergsgatan och Allmänna Gränd erbjuds en god boendemiljö minst motsvarande 45 dBA max ljudnivå samt 30 dBA ekvivalent ljudnivå inomhus". Om man väger de uppenbara nackdelarna för de boende att förlora både dagsljus och utsikt mot att få marginellt bättre ljudavskärmning torde det stå helt klart att de

boende väljer dagsljus och utsikt, även om även tvåvåningsbebyggelse kommer att skymma de nedre våningarna. Några glipor i den täta randbebyggelsen borde kunna förbättra förhållandena även för dessa bostäder. Redan i det presenterade förslaget finns ett par sådana inlagda, men bara i bottenplanet och inte inlagda med hänsyn till de boende.

2009 års förslag uppvisade en ganska brutalistisk för Djurgården främmande arkitektur. Dhf finner det mycket positivt att utgångspunkten nu är en annan; endast den av samma arkitekt ritade för stadsbilden mycket störande och överstora färjeterminalen blev utförd. Samtidigt anser vi att den illustrerade bebyggelsen vid Falkenbergsgatan är alltför diversifierad och heterogen, utan att ha speciell anknytning till den gamla bebyggelsen som finns utförlig beskriven i kulturmiljöutredningen. Särskilt de många tvärställda gavlarna är helt främmande för Djurgårdsstaden och ger ett störande uttryck i stadsbilden. Dhf anser att den nya bebyggelsen, förutom att den bör vara lägre framför den kulturskyddade fasaden, bör ha ungefär samma enkelhet som denna, även om fasaderna kan varieras, t.ex. genom växlande mellan panel- och putsfasader.

Gröna Lund har tidigare väckt tanken att i princip återskapa den gamla värdshusbyggnaden i hörnet av Allmänna gränd och Falkenbergsgatan (se Kulturmiljöutredningen sid. 23), något som Djurgårdens hembygdsförening ser mycket positivt på. Under de senare åren har stadens strävan varit att återskapa den historiska gatumiljön vid Allmänna gränd med återplantering av lindarna och traditionell gatubeläggning. Gröna Lund har å sin sida i huvudsak rekonstruerat den karaktäristiska entréporten från 1924 och på de nya höga tornen inne på gamla området ko-

pierat takutsmyckningar från 1897 års utställning. Även bron mellan områdena är inspirerad av liknande broar mellan områdena på samma utställning, även om den i det illustrerade gestaltungsförslaget är onödigt försedd med två par ganska överarbetade torn.

Den föreslagna stadsplanen lämnar området innanför randbebyggelsen öppet för kommande attraktioner, men skissar en hög berg-och-dalbana närmast nuvarande Aqvaria och ytterligare tre höga punkter med en högsta totalhöjd om +60 meter. Liksom Skönhetsrådet anser vi att planbestämmelsen om möjligheten till fyra uppstickande höga objekt bör utgå. Höga attraktioner bör liksom hittills förläggas till gamla området. Som skönhetsrådet anför bör Tivoli i Köpenhamn kunna vara en förebild, där vid sidan av åattraktionerna finns ett pittoreskt parkområde med lugna restauranger. Gröna Lund har goda traditioner när det gäller trädgårdsmästeri men har idag en uppenbar brist på lugna restauranger för avkopplande besökare. Idag får vi ofta höra klagomål på den alltför oroliga miljön inom nuvarande område, som kommer att bli ytterligare accentuerat när den nya berg-och-dalbanan på platsen för bl.a. den pittoreska "Rue de Maroc" kommer att byggas. De där befintliga husen eller dess likar bör kunna flyttas till nya området, liksom också den populära gamla Corso-bilbanan, som också kommer att försvinna av samma skäl. Ytterligare klassiska attraktioner som tillfälligt försvunnit, som Pariserhjulet, bör kunna få plats här.

Trots att Gröna Lund inom gamla området kommer att ha sex berg-och-dalbanor förutom en mindre för barn oroar sig företaget för att folk inte skall söka sig till nya området om inte en ny häftig attraktion

uppförs i nordväst. Dhf är övertygad om att ett lugnare område med nära vattenkontakt och goda restauranger kommer att vara unikt och attraktivt nog. Området kan lämpligen också särskilt anpassas för barn i de lägre åldrarna. Det har också framförts förslag om att anlägga en mindre utomhusbassäng och vintertid en skridskobana. Här borde också finnas plats för Thiodolf Lützes klassiska vaxkabinett som ursprungligen fanns på Alkärrrets tivoli på 1870-talet, men senare flyttades till Gröna Lund i samband med 1897 års utställning (se Kulturmiljöutredningen sid. 24-25). Vaxkabinettet, som i senare tid utställts på Historiska Museet, finns fortfarande i familjen Per Edströms ägo. I sin tidigare planering för kv Skeppsholmsviken redovisade Gröna Lund olika möjligheter att utnyttja läget för nya spännande verksamheter för åretruntbruk, som en miljöattraktion byggande på ett lekande lärande, en Sjökrog intill vattnet, ett Evert Taubemuseum, en 3dimensionell simulatorbiograf – ingenting av denna nyskapande verksamhet nämns i planen, men kan naturligtvis rymmas inom dess öppna bestämmelser.

Det bör påpekas att i gestaltungsförslaget avbildas en helt trafikfri Falkenbergsgata. Gatan är idag enda tillfart för leveranser till tre restauranger förutom till bostadshuset Falkenbergsgatan 5. Inom överskådlig tid går här också infarts- och utfartsspår till spårvagnarna samt Gröna Lunds interna transporter. Den trafikfria gatan är därför en ren fantasiprodukt utan kontakt med verkligheten. Uppslaget utgör å andra sidan ett ytterligare skäl att på allvar planera för ett genomförande av ett så bilfritt Djurgården som möjligt. I första hand för att lösa det kaos av taxibilar som förfular området kring Abbamuseet, Skandiascenen och Djurgårdsslätten och upptar yta avsedd för cykelbanan.

Sammanfattning

Kvarteret Skeppsholmsviken ligger liksom Gröna Lund i den del av Nationalstadsparken som givits namnet Evenemangsparken, något som medför att en nöjespark här stämmer med de intentioner som ur överordnad plansynpunkt gäller för kvarteret. Dock gäller här, liksom överallt i Nationalstadsparken, att inga åtgärder som skadar det historiska landskapets natur- och kulturvärden kan tillåtas. Hur landskapet upplevs från infartsleden till Stockholm och från sjöentré till området in mot Allmänna Gränd är av stor betydelse. Av detta skäl avstyrker vi liksom Skönhetsrådet bestämt höga byggnader inom nya området och de föreslagna tornen vid bron över Allmänna gränd samt den alltför höga randbebyggelsen framför det s.k. Pettersonska huset. Läget intill vattnet mitt i det historiska stadslandskapet är en mycket stor tillgång i kv Skeppsholmsviken. Vi anser att Gröna Lund genom den föreslagna planen trots här anförda invändningar verkar vara på rätt väg, men det kommande detaljutförandet har stor betydelse. De planen tillhörande detaljutredningarna är mycket väl utförda, inte minst den utförliga Kulturmiljöutredningen, trots några mindre sakfel. Vi ser fram emot ärendets kommande beredning och önskar få återkomma i senare stadier.

Stockholm den 27 januari 2018
Djurgårdens hembygdsförening

Barn och bin på Rosendal

När vi frågar Victoria Lagne, kommunikations- och programansvarig på Rosendals Trädgård, om de dystra prognoserna från bland andra Stephen Hawking om vårt jordklots framtid säger hon med övertygelse -Jag har inte gett upp!

Och på Rosendal spirar verkligen en obändig tro på att lyckas behålla våra nödvändiga ekosystem. Det är inte svårare än att vi gör rätt. Victoria förklarar:

-Biodynamisk odling innebär att vi arbetar med naturens eget kretslopp, där exempelvis kompostering, växtföljd, grüngödsling och naturgödsel är viktiga pusselbitar.

Precis som vid ekologisk odling används enbart naturliga produkter och kemiska preparat utesluts helt. Odlingen tar därför inga nya resurser i anspråk och lämnar inga skadliga rester av bekämp-

ningsmedel. Samtidigt byggs mullhalten upp i jorden genom ständig tillförsel av organiskt material. På så vis bevaras och utvecklas frisk och bördig jord för kommande generationer.

Flitiga bin

Rosendal har en mängd kurser i bland annat odling, inte bara för vuxna utan också för barn. Från mars till november kommer förskolklasser på odlingsutbildningen ”Lek Odlä Väx” och får följa en plantas uppväxt från frö till frukt.

-Våra kurser är enormt populära, säger Victoria. Barn som inte har så mycket grönt omkring sig till vardags får insikt i varifrån det som de har på tallriken kommer och hur allt hänger samman.

Victoria berättar att redan då Stiftelsen Rosendals Trädgård skapades för mer än 30 år sedan insågs vikten av att ha bikupor för att främja odlingarna.

Bin behöver nektar och när en blomsort vissnar slår en annan ut så att det finns nektar hela säsongen. På så vis sker pollinering över hela säsongen och till många olika växter.

Några av binas favoriter är vårkrokus, ringblomma, röd-klöver och kungsmynta.

Det är blommor som både är lätta att odla på tomten och på balkongen.

Red.

PHOTO: KERSTIN LAGER

Victoria Lagne vid bikuporna som bistått (!) odlingarna i många år.

Tisdag 29 maj kl 18:00
på Nedre Manilla, Södra Djurgården.

Välkommen till årsmöte i Djurgårdens hembygdsförening

18:00 Carl-Johan Bonnier hälsar oss
välkomna till Nedre Manilla

Ordf Kerstin Brunnberg öppnar årsmötet

Årsmötesförhandlingar

Årsmötet gästas av Göran Wiklund,
grundare av sajten *Bin i stan*.

Supé:

*Kall inkokt lax med Sauce Verte,
färskinlagd gurka och nypotatis.
Sallad. Vin eller alkoholfritt alternativ.
Jordgubbsbavaroise med citronsås. Kaffé.*

Dagordning

- §1. Årsmötet öppnas av föreningens ordförande.
- §2. Val av mötets ordförande.
- §3. Val av mötets sekreterare.
- §4. Godkännande av årsmötets utlysande.
- §5. Godkännande av årsmötets dagordning.
- §6. Val av två justeringspersoner tillika rösträknare.
- §7. Godkännande av röstlängd.
- §8. Verksamhetsberättelse för år 2017.
- §9. Fastställande av resultat- och balansräkning för år 2017.
- §10. Revisorernas berättelse.
- §11. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
- §12. Val av föreningens ordförande.
- §13. Val av styrelseledamöter.
- §14. Val av två revisorer .
- §15. Val av valutskott; två personer varav en sammankallande.
- §16. Fastställande av medlemsavgift (enskilt medlemskap, medlemskap sammanboende, företagsmedlemskap).
- §17. Övriga frågor.
- §18. Årsmötet avslutas.

Vid årsmötet äger varje medlemskap en röst. Vid lika röstetal har föreningens ordförande utslagsröst.

Årsredovisning 2017

~ Sjuttionde verksamhetsåret ~

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Årsmöte, val av styrelse m.m.: På årsmötet, som ägde rum den 17 maj 2017, omvaldes Kerstin Brunberg till ordförande. Föreningens övriga styrelse valdes och konstituerade sig vid senare möte: vice ordförande, vice stugfogde och ledamot plangruppen Göran Söderström (omval), sekreterare Karin Åhman (omval), kassör Carl-Johan Bonnier (nyval), sammankallande ledamot plangruppen Erika Wörman (omval), ledamot plangruppen Per Axelsson (omval), ledamot programgruppen Caroline Sylvén (omval), redaktör hemsidan Johanna Sawalha (nyval), ledamot Birgit Rahm (omval), ledamot Michael Frie (nyval), ledamot David Zunino (nyval), adjungerad ledamot redaktör Djurgårdsbladet Kerstin Lager (omval). Minna Fröjdholm, Anna Krusic och Karin Lidmar hade avböjt omval. Till revisor valdes Urban von Euler (omval) och Philippa Månsson (nyval). Till revisorssuppleant valdes Anders Gyllang (nyval). Siri Sachs hade undanbett sig omval. Till valutskottet valdes sammankallande ledamot Fanny Sachs (omval), ledamot Gunilla von Platen (omval) och som styrelsens representant Eva Gernandt (omval).

Årsavgiften beslöts oförändrad 200 kr för enskild medlem och 250 kr för två personer på samma adress. Avgiften för företag, förening eller institution är likaledes oförändrad, nämligen 1 000 kr.

Styrelsearbete

Styrelsen har under året haft 7 protokollförda styrelsemöten. Föreningens hemsida, djurgardshembyggsforening.se, har löpande under året publicerat för medlemmarna aktuell infor-

mation. Medlemsbladet "Djurgårdsbladet" har utkommit med fyra nummer under året.

Yttranden, överklaganden m.m.

Styrelsen bevakar den plan- och byggverksamhet som berör Djurgården:

- Styrelsen har agerat angående förslag till förändring i Kv. Konsthallen 15.
- Fortsatt engagemang angående utveckling av Lidingöbro.
- Medverkan till skydd för cykel- och gångbana Djurgårdsvägen 68/Abba-museet.
- Yttrande angående förnyad bygglovsansökan för rivning/nybyggn. Nannylund "Grå huset".
- Yttrande angående förslag till översiktsplan för Stockholm (ÖP).

Medlemsaktiviteter

9 medlemsaktiviteter har hållits under 2017.

Förslag till vinstdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

Balanserad vinst	248 022
<u>Årets förlust</u>	<u>-35 482</u>
	212 540
Disponeras så att	
<u>i ny räkning överföres</u>	<u>212 540</u>
	212 540

Föreningens resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning.

Resultaträkning

		2017	2016
Rörelseintäkter, lagerförändringar m. m.	Medlemsavgifter	50 850	68 625
	Bidrag	30 000	31 846
	Annonsintäkter	57 300	71 500
	Medlemsmöten intäkter	15 625	10 305
	Programaktiviteter	5 140	3 020
	Övriga intäkter	4 250	200
Summa rörelseintäkter, lagerförändringar m.m.		163 165	185 496
Rörelsekostnader	Djurgårdsbladet	-126 314	-94 769
	Medlemsmöten kostn	-37 970	-19 513
	Stugan - hyra	-15 075	-12 913
	Stugan - el	-5 300	-5 003
	Övriga lokalkostnader	-2 000	0
	Övriga kostnader	-11 988	-5 795
Summa rörelsekostnader		-198 647	-137 993
Rörelseresultat		-35 482	47 503
Resultat efter finansiella poster		-35 482	47 503
ÅRETS RESULTAT		-35 482	47 503

Balansräkning

Omsättningstillgångar, Kassa och bank	Kassa och bank	253 294	288 776
Summa kassa, bank		253 294	288 776
Summa omsättningstillgångar		253 294	288 776
SUMMA TILLGÅNGAR		253 294	288 776

Eget kapital och skulder

Eget kapital ²⁾			
<i>Bundet eget kapital</i>	Medlemsinsatser	248 022	200 519
Summa bundet eget kapital		248 022	200 519
<i>Fritt eget kapital</i>	Årets resultat	-35 482	47 503
Summa fritt eget kapital		-35 482	47 503
Summa eget kapital		212 540	248 022
Kortfristiga skulder	Övriga skulder	2 714	2 714
	Upplupna kostnader, förutbetalda intäkter	38 040	38 040
Summa kortfristiga skulder		40 754	40 754
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		253 294	288 776

Stockholm 16 april, 2018.

Kerstin Brunnberg	Göran Söderström	Karin Åhman	Carl-Johan Bonnier
Erika Wörman	Fredrik von Feilitzen	Per Axelson	Karin Svedberg
Eva Gernandt	Caroline Sylvén	Johanna Sawalha	Birgit Rahm
Michael Frie	David Zunino		

Sigrïd Hjertén – en mästerlig kolorist

Atelj interi r. 1916.

Hon var en av Matisse's favoritelever i Paris och tillhörde det absoluta avantgardet i Sverige.

Vi imponeras av hennes verk på Waldemarsuddes stora utställning och undrar samtidigt över hennes tragiska livsöde.

Sigrïd Hjertén föddes 1885. När hon bara var två år dog modern och fadern gifte om sig. Tyvärr fick inte Sigrïd en bra relation med styvmodern men styvmoderns bror, arkitekten Ragnar Östberg, blev en stor inspirationskälla. Genom honom träffade hon bland andra Carl Milles och Carl Eldh.

1905 antogs hon på Högre konstindustriella skolans textillinje i Stockholm (nuvarande Konstfack) och 1908 utexaminerades hon som teckningslärare.  ret där på, vid 23 års ålder, ställde hon f r första gången ut egna verk. Det var på Konstindustriutst llningen i Stockholm. Hon ställde bland annat ut bildv nader

och fick fin kritik. På utställningen träffade hon f r första gången Isaac Grunewald som blev mycket intresserad av hennes arbeten.

1910 reste Hjertén till Paris för att studera gobelänger. Men istället började hon som elev på Matisse's målarskola där Grunewald redan studerade. Det var mest manliga elever i skolan och förutom någon nakenmodell var Siri ofta ensam kvinna på lektionerna. Efter en kortare vistelse i Göteborg återvände hon till Paris och gifte sig med Grunewald 1911. Några veckor senare födde hon sonen Iv n.

Görel Cavalli-Björkman berättar i sin bok *Kvinna i avantgardet. Sigrïd Hjertén*

- *liv och verk* om Hjerténs viljestyrka och mod som konstnär. Hon beskriver också den konstnärliga symbios som Hjertén och Grunewald levde i.

Debuterade i gruppen *De åtta*

Det var inte ovanligt att samtida kollegor lät sina barn bo någon annanstans än med föräldrarna. Men Sigrid, som inte haft en närvarande mor under sin uppväxt, hade Iván hos sig. Hemmets interiör liksom Iván blev ett återkommande motiv. Året efter Iváns födsel debuterade Hjertén i gruppen *De åtta*, en grupp svenska konstnärer som varit elever hos Matisse.

Hjertén tillhörde det absoluta konstnärsavantgardet. Hon målade i en ultramodern färgskala med psykologiskt komplexa motiv. 1915 ställde hon ut på det radikala galleriet *Der Sturm* i Berlin med stor framgång. Men i Stockholm blev Hjertén återkommande bedömd som en efterapare av maken. Hennes konst avfärdades som ”dumt kokett” jämfört med makens, som ansågs vara ”intelligent kokett”.

Målningen *Ateljéinteriör* från 1916 kan anses avbilda Hjerténs olika alter egon. Där finns konstnärinnan som sitter i soffan mellan två män som samtalar över huvudet på henne (Isaac Grunewald och Einar Jolin) medan hon stirrar framför sig med tom blick. En skulptur av en naken kvinna till vänster och en målning av en romsk kvinna till höger. I förgrunden sitter ett mondänt alter ego som lutar sig mot en man. (Nils von Dardel eller Rolf de Maré?) Iván kryper fram i hörnet och tittar på oss.

1918 ägde den stora *Expressionistutställningen* rum där Hjertén, Grunewald

och Leander Engström tog Liljevalchs med storm. Men på grund av den upprivande konstdebatt som följde beslöt sig Sigrid och Isaac att återvända till Frankrike. Flyttlasset gick men Isaac saknades i det. Han fick en proffesur vid Konstakademien, var ofta i Sverige och var upptagen med arbetet och sina älskarinnor. Ett drygt decennium senare ordnade Sigrid flytten tillbaka till Sverige.

Väl hemma skrevs Hjertén in på psykiatrisk klinik med diagnosen schizofreni men blev friskförklarad året därpå. Nyutskrivnen reste hon till Italien med den då tonårige sonen Iván. Isaac skulle komma efter men gjorde det inte.

Ett nytt, visionärt måleri

Under den här perioden utvecklades hennes manér åt ett nytt och visionärt håll. Målningarna ser ut som om de är gjorda i ett högt tempo och ibland står penseldragen som skurar över duken.

Efter hemkomsten insjuknade hon igen och två framgångsrika utställningar förbättrade inte hennes tillstånd. 1937 tog Isaac ut skilsmässa och gifte om sig. Hjertén omyndigförklarades och hennes son blev hennes förmyndare.

1938 slutade Hjertén måla. Hon sa angående behandlingarna på mentalsjukhuset; ”De har bränt bort mina idéer, jag har inget mer att måla, förlorar en bit av mig själv här varje dag. Det är färdigmålat.”

Tio år senare dog hon i sviterna av en felaktigt utförd lobotomi.

Kerstin Lager

Utställningen pågår till 26 augusti 2018.

Djurgårdsteatern och Claes Gustaf Mineur

Sista delen av Lars Hanséns artikel

1866 ägde en stor konst- och industriutställning rum i Stockholm och tanken på att bygga en ny teater fick vila. Mineur ville emellertid uppföra en ny teaterbyggnad på samma plats som den nedbrunna. Många var dock betänksamma om det skulle vara tillåtet att uppföra en ny sådan i trä. Alltså fanns ett parallellt förslag på en stenbyggnad belägen på Alkärret längre söderut på Djurgården. För att hindra

detta bygge begärde Mineur audiens hos kungen och nu blev han lovad tomtmark något närmare Skansberget. Kanske berodde medgivandet, som det elakt sades, även på den skänk av utsökt vackra gyllenlädertapeter, som Mineur tidigare hade förärat kungen.

En ny byggnad uppfördes efter ritningar snarlika de som Albert Törnqvist lät göra till den förra teatern. Bygget gick

Tredje Djurgårdsteatern (till vänster). Vykort, cirka 1915.

raskt och redan i mars 1867 hölls taklagsöl. Festen firades på krogen Blå Porten. Där framfördes också en tillfällighetsvers där en av stroferna löd:

”Men säg – hvem är skapande anden i dig, som kunde så hastigt få hop dig på nytt

och redde de minsta detaljer för sig? Männ bolaget tänkte på detta? – Jo pytt!

Nej – själen i dig det är gubben Mi-neur, han svärmar för dig som en arg konnässör.”

Herman Rodahl, Lindström, Thagenström, Aron Samuelberg och G. Bergström i grupp ur "Storhertiginnan af Geroldstein" Djurgårdsteatern 1867.

”Gubben Z” från Södra teatern

Ny direktör 1867–1872 var ”gubben Z”, Carl Johan Ludvig Zetterholm. Om hans ensemble från Södra teatern sades det ”Sällan – och jag tror det ej är för mycket sagdt – om någonsin har någon enskild teatertrupp åtnjutit så mycken aktning och välvilja från publikens sida, icke allenast på scenen, utan äfven utom densamma”. Hans teatersällskap hade sin glansperiod på Djurgårdsteatern med uppförande av Offenbachs operetter.

Den största dramatiken under den tredje teaterns första år inträffade 29 april 1869 då den intilliggande krogen Blå Porten på eftermiddagen plötsligt fattade eld. Eldsvådan fick ett mycket hastigt förlopp och byggnaden var snart övertänd.

Då det dessutom blåste en stark nordvästlig vind var det mycket nära att även Djurgårdsteatern drabbades.

Rådiga brandmän

Teatern räddades av rådiga brandmän som hade svept in den västra väggen med ett brandsegel som de hela tiden besprutade med vatten. Många av träden runt teatern skadades men turligt nog klarade teaterbyggnaden sig.

Av krogen återstod dagen därpå bara skorstensstocken som tornade upp sig i en stor hög av aska.

1892-1896 och från 1898 drevs Djurgårdsteatern av teaterdirektör Albert Ranft som samtidigt drev Vasateatern. På Vasateatern satte han upp både Ibsen och Shakespeare. Djurgårdsteatern fortsatte att vara en mer lättsam sommar-teater. Exempel på ett av de stycken som sattes

upp där var ”Fruar på krigsstråt”, en fars av Georges Feydeau. Under en lång följd av somrar spelades nu teater till stockholmarnas stora glädje och det mesta för utsåld salong.

Några fiaskon fanns förstås också och ekonomin var ofta ansträngd eftersom teaterns säsong var kort och dessutom var en sommartheater mer väderberoende än en åretruntscen.

Teaterndirektören avkrävdes borgen

Mineur nämns inte under en följd av år, men man får anta att han i alla fall besökte sin skapelse då och då under ljumma sommarkvällar.

Skansen öppnade och konkurrerade kanske om publiken. Dessutom planerades en ny Stockholmsutställning. Inför utställningssommaren 1897 begärde medlemmar ur Djurgårdsteaterns aktiebolag att direktören, Albert Ranft, skulle sätta borgen för kontraktets fullgörande.

Han blev mäktigt förvånad då detta inte hade krävts av honom de tidigare år han varit teaterdirektör.

Den enda som stod på Ranfts sida var ”en gammal hedersman, fabrikören Mineur” som ville att denna paragraf skulle strykas ur kontraktet, men han blev nedröstad. Ranft lyckades erlægga den begärda borgen, men haken var att de utställningsansvariga ville få Ranft att avstå från spel under utställningen.

En samtidig teaterverksamhet skulle nämligen ge utställarna oerhört höga brandpremier. Man lyckades genom att erbjuda Ranft 30 000 kronor förmå honom att avstå från spel den sommaren.

Tredje Djurgårdsteatern brinner i juni 1929.

Efter att ha glatt stockholmarna i över 120 år gick den sista teaterbyggnaden samma öde tillmötes som den föregående. Den 21 juni 1929 brann huset upp på några timmar.

Det enda som stod emot den våldsamma elden var skylten med namnet på sommarens lustspel – *S.k. kärlek*.

Därmed försvann en scen som de flesta av den tidens skådespelare i Stockholm hade uppträtt på. En teaterpok var över.

Lars Hansén

Källor:

Englund, Kay G. *Mina Djurgårdsminnen*, 1938.

Lundin, Claes. *Nya Stockholm*, 1890.

Norlander, Emil. *Djurgårdens tivoli*, 1936.

Schéele, Adolf August. *Minnen från Djurgårdsteatern 1864-1881, 1882*.

Ullberg, Hans. *Djurgårdsteatern – En teaters historia 1801-1929*, 1993.

Händer på Djurgården

I samarbete med Gamla Stans Yachtsällskap startar Sjöskolan på Beckholmen seglarutbildningar i vår. Se www.sjoskolan.se

28 april - 2 september och framåt kommer du kunna åka med M/S Afrodite från Nybroplan till bryggan vid Prins Eugens Waldemarsudde.

Avstängningstider för Djurgårdsbron då bommen är bemannad: Tisdagar kl. 17-20 (Allsång på Skansen) från 28 juni till 16 augusti. Den kommunala trafiken går som vanlig med undantag för de lopp som springs i bussarnas körfält.

12/4	”Teatermannen Ludvig Josephson” förf.samtal med Tiina Rosenberg, Thielska Galleriet.	31/5	Kurs ”Ät upp ogräset”, Rosendals Trädgård.
13-15/4	Market Art Fair, Liljevalchs.	15+16/5	Kurs ”Trädgård på balkong och terrass”, Rosendals Trädgård.
21/4	Loppet <i>Tjejmilen</i>	22/4–13/5	”Familjesöndag, Sigrid Hjerténs värld av färger”, Prins Eugens Waldemarsudde.
25/4	Vårkonsert ”Skogen sover”, Thielska Galleriet.	13-14/6	Loppet <i>Blodomloppet</i>
28/4	Gröna Lund öppnar.	16/6	Loppet <i>Eco Trail</i>
15/5	Loppet <i>Spring för livet</i>	31/7	Loppet <i>Run for Pride</i>
28/5	”Bee Walk” med <i>Bin i Stan</i> runt Djurgårdsbrunnskanalen.	25/8	Loppet <i>Tough Viking</i>

Djurgårdens hembygdsförening är en ideell förening som verkar för vården av Djurgårdens kultur och natur. Styrelsen deltar i ett omfattande remissarbete som rör planer och utveckling av hela Djurgården.

Ordförande: Kerstin Brunenberg

Sekreterare: Karin Åhman, karin.ahman@gmail.com

Kassör: Carl-Johan Bonnier

Sociala media: Johanna Sawalha

Annonser och insändare skickar du till djurgardsbladet@outlook.com. Annon priser hittar du på djurgardenshembygdsforening.se

Medlemskap 200 kr/enskild, 250 kr/sammanboende och 1 000 kr företag/organisationer. Betala till plusgiro 35 19 91-5 och ange ”Medlem+årtal” och ditt namn. Maila också din fullständiga postadress till karin.ahman@gmail.com

Citera gärna men uppge källan! ISSN 1400-2248. AB Stjärntryck, Stockholm 2018.

RÄDDA KLIMATET och DJURGÅRDEN - STOPPA ÖSTERLEDEN (Östlig förbindelse)

Österleden är en planerad sexfilig motorväg i en 8 km lång tunnel mellan Nacka och innerstaden. Infarterna i Stockholm ligger vid Lindarängsvägen/Borgen på Gärdet och syd Ropsten. Alliansen kämpar hårt för att vägen ska bli av.

ÖSTERLEDEN är en infartsled som leder till ökad bilism och trängsel i Stockholms innerstad och hela regionen. Samtidigt förutsätter klimatmålen, enligt Trafikverket, en kraftigt minskad biltrafik. Motorleden för 22 miljarder (!) går rätt igenom Nationalstadsparken. Den kommer att öka buller, avgaser och exploatering av Gärdets ängar, en omistlig oas för tusentals besökare. Satsa på kollektivtrafiken.

ÖSTERLEDEN behövs inte, anser vi i TRAFIKVAL ÖST: trafikvalost.se
<https://www.facebook.com/trafikvalost/>

BYGGT PÅ SANN KÄRLEK!

LÄS MER OM VÅR KÄRLEKSHISTORIA
PÅ GRONALUND.COM

135 år
TIVOLI
Gröna Lund

PREMIÄR 28 APRIL

Avsändare:
Djurgårdens
hembygdsförening
Östra Varvsgatan 1A
115 21 Stockholm

HASSELBACKEN

RESTAURANG HOTELL BAR

Hazeliusbacken 20 | Tel 08-517 343 00 |
www.restauranghasselbacken.com
hasselbacken.rest@scandichotels.com

OAXEN

KROG • SLIP • PRINCE van ORANGIËN

VILLA KÄLLHAGEN

villa@kallhagen.se • Tel. 08-665 03 00 • www.kallhagen.se

*Svenskt
mathantverk
i historisk miljö.*

Öppet 363 dagar om året.

Ulla Winblad

Tel. 08-534 897 01
www.ullawinbladh.se

DJURGÅRDSSLÄTTEN

Måndag – fredag 8.00 – 19.00
Lördag & söndag 9.00 – 19.00

Tfn 08-660 79 75
Även färdiga smörgåsar

ICA BANÉR

Banérgatan 3 | Tel 660 22 06

Öppettider Måndag-Lördag 9-21 | Söndag 10-20

ROSENDALS TRÄDGÅRD

April-september 11-17.
Stängt midsommarhelgen.
www.rosendalstradgard.se

Välkommen till årsmötet 29 maj!

PS Du har väl betalat medlemsavgiften för 2018?

200 kr/enskild, 250 kr/sammanboende till pg 35 19 91-5.

